Barndomsår i Vårø præstegård

som de erindres af Inga Høgsbro

(oversat af Jørgen Henningsen)

Fortsat fra sidste Årbog

Måske nogen undrer sig over, hvordan jeg var i stand til at servere vildt for min fars gejstlige gæster – sådant kød er i de fleste lande en luksus, der sædvanligvis kun forekommer på de riges borde. Dets tilstedeværelse i vor jævne præstegård er let at forklare. Hvert år i jagttiden kom baron Juel-Brockdorff sammen med sine venner og bad om lov til at jage på min fars jord. Det vakte stor begejstring blandt os, når de galante jægere i deres røde frakker og med klirrende sporer red ind i vores gård på flotte heste. Til vores store glæde gengældte baronen bagefter fornøjelsen ved at give min far dyrekøller, harer og fasaner. Så plejede præstefamilien at fejre det og more sig i flere dage. Portioner af det kød, som man ikke kunne nå at spise med det samme, blev hængt op, indtil de blev »modne« – d.v.s. krøb med orme, det er rigtigt, (oh, skræk!) – hvorefter kødet blev lagt i blød med sødmælk i tolv timer, og efter at alle ormene var skummet af, blev det skyllet og anbragt i ovnen for at blive stegt. I min barndom betragtede vi alle dette som en udsøgt delikatesse.

Ofte fandt rejer også vej til vort bord, idet vor lille ø's kyster vrimlede med dem. At koge rejer var imidlertid et job, som jeg var led ved, for de skulle hældes levende i kogende vand. For mig var denne grusomhed så forfærdelig og modbydelig, at jeg aldrig kunne spise nogen af de stakkels dyr, når de blev sat på bordet, og jeg kan stadigvæk ikke. Jeg kan heller ikke spise ål. De blev fanget af fiskerne om natten, og det var sådan et smukt syn en sommeraften at se alle bluslygterne blinke i vandet.

Efter at ålene var blevet flået, lavede jeg ålesuppe, ål i karry, ål i gele og stegte ål. At stege dem var et skrækkeligt job, for når jeg lagde dem på den varme stegepande, krøllede de sig faktisk sammen og sprang højt op i luften, så de næsten rørte min næse. Hvordan i alverden en ål kunne springe omkring, når hovedet var skåret af den, det var en gåde for et barn.

Mens vi er ved talen om mad og drikke i det Danmark, der eksisterede i min barndom, må jeg ikke glemme at nævne en bestemt slags sødsuppe, som vi danskere er meget glade for. Den laves af sagogryn eller andre gryn og fyldes med svesker, æbler og anden frugt. Denne suppe serveredes sædvanligvis sammen med pandekager så tynde som det papir, jeg skriver på. En speciel brug af denne særlige suppe var almindelig i vor familie. En stor spandfuld blev altid sendt til enhver fattig mor i vort sogn, når hun havde fået et barn. Hvorsomhelst og nårsomhelst storken kom med sin kostbare bylt, plejede jeg at dukke op med en spand, næsten lige så stor som mig selv, fyldt med denne berømte danske suppe. Jeg husker en dag, da mor sendte mig til en nabo med den store spand suppe. Storken fløj over hovedet på mig med sin store bylt, og jeg ville gerne være den første, der kom til denne fattige familie, men jeg kunne kun kravle afsted med sneglefart, for jeg måtte ikke spilde en eneste dråbe af denne kostelige, nærende frugtsuppe. Moder lavede den altid ekstra god til sådanne lejlig-

heder, og jeg er sikker på, at hendes gave var lige så velkommen som storkens.

På den tid troede vi børn fuldt og fast på storken. Som præstekone lærte mor os det – så selvfølgelig måtte det være sandt. Sex blev der aldrig talt om, og det har forbavset mig mange gange, men ikke nu længere, at finde at mine elever i Amerika ved mere om sex og fødsel i ti-års alderen, end deres lærer gjorde, da hun var femogtyve. De opvoksende pigers uskyldighed dengang vil i dag blive betragtet som uvidenhed, men jeg tror, vi var lykkeligere i vor tro.

I Danmark er bage-dagen den vigtigste i hver måned. Vor store ovn, hvor der blev fyret med træ, var bygget op af mursten ovre ved laden. Efter at kusken havde fyret op og fejet den ren for aske, blev de mange brød – både rugbrød og franskbrød – skubbet ind med en stor flad skovl. Det er unødvendigt at sige det, men en liflig duft fra al denne brød- og kagebagning bredte sig til omgivelserne fjernt og nær. Ved det første pust plejede landsbyens småbørn at råbe til hinanden: »Præstens bagedag... Lad os skynde os og få en smagsprøve«. Så kom de og samlede sig ved vor store låge og kom så over til laden, hvor små brød og små kager var blevet stukket ind i den store ovn, beregnet til dem – der var masser af alle slags – almindeligt brød, nogle pyntet med frugter, fade fyldt med kiks, kageruller og tvebakker. En sådan uendelighed af bagværk strømmede ud af vor travle ovn hele dagen. Som helt lille pige lærte jeg at tage del i bagedagens slid og slæb, og jeg kunne faktisk lide det. Det er min mening, at de fleste børn vil foretrække at være nyttige og hjælpsomme, hvis der i vor moderne tid i hjemmene bare blev indrømmet dem plads til at udøve deres aktiviteter.

Nu kun yderligere en erindring om mad i gamle Danmark, før jeg går videre med de andre faser i min barndom. Hvor er den ældre eller midaldrende dansker, som ikke med glæde erindrer den lækre morgenmad, man fik som børn, nemlig øllebrød. Det er en højst nærende ret til børn i voksealderen, og den består af rugbrød, hjemmebrygget øl (uden alkohol) og æggeblommer blandet med sukker eller piskefløde.

Derfor bliver der blandt alle de gyldne tråde fra min barndoms erindringer indvævet taknemlighed og dybtfølt påskønnelse af den rigelige og velsmagende mad, som mine forældre serverede. Og du, mit kære fædreland, hvor var du gavmild mod dine børn. Hvor var dine sønner og døtre lykkelige, fordi der aldrig fandtes hverken tiggere eller multi-millionærer blandt dem.

Nu må I ikke tro fra denne fortælling om en lille dansk piges travle liv i forrige århundrede, at uddannelse dengang blev forsømt i Danmark. Tværtimod, der var og er absolut ingen analfabeter i Danmark.

Præstefamiliens døtre: Inga, Marie og Johanne.

Lad imidlertid være med at blive skeptiske eller forbløffet, når jeg oplyser, at jeg aldrig selv var borte fra mit hjem af hensyn til min uddannelse, før jeg i en alder af tyve begyndte på det Kongelige Konservatorium i København for at studere musik. Som datter af en dansk præst måtte jeg ikke gå i den lokale skole, som blev drevet ved hjælp af skatter. Den særlige klasse, som vi hørte til, sendte deres drenge til kostskoler og universiteter, mens dens døtre blev undervist i hjemmet af derboende lærerinder. Når jeg ser tilbage, føler jeg dog, at vi piger ikke klarede os så dårligt, hvad uddannelse angår. Vi har måske mistet noget ved ikke at blive undervist i de nyere ting i de moderne folkeskoler, men jeg tvivler på det. Vore lærerinder var forbløffende kloge og dygtige kvinder.

Dette synes så meget mere bemærkelsesværdigt, når man tænker på, hvor isoleret og ensomt vort øbo-hjem var i ca. halvdelen af året. Vore vintre var lange, sneen lå højt, og vi blev ramt af de voldsomme storme, der kom fejende ind fra havet, som kun lå ca. ti minutters gang fra vort hjem. Selvom vi var omgivet af andre småøer, så var det i mange uger hvert år umuligt at opretholde forbindelse mellem de øer og vor egen ø. Ja, selv Taasinges egne beboere så vi sjældent i vinterens hjerte, kun de mere hårdføre blandt folk var i stand til at komme i kirke om søndagen. Selv postbudet var en sjælden gæst, eftersom posten skulle fragtes på store slæder hen over markerne og over isen fra ø til ø.

Men ofte nød vi slædeturene på vidunderlige, stjernefyldte nætter. Vi blev allesammen proppet varmt ned i vores store slæde og kørte i timevis gennem landskabet bag vores fyrige heste, som – således forekom det – kørte i en rolig galoprytme for at afpasse den til bjældeklangen fra seletøjet. Oven over os stod fuldmånen på en mørkeblå himmel, mens stjernene glimtede som diamanter. Sneens rene hvidhed dækkede jorden med en ophøjet klarhed, der fremstod som den mest fuldkomne ro, man kunne tænke sig, kun afbrudt af bjældeklangen, som lød yndigere end musikken fra den fineste violin. Med sneen liggende næsten lige så højt som hegnene, langs med hvilke vi gled og med glitrende snefnug, som pilede af sted sammen med os, udgjorde naturen et af de prægtigste billeder, man kunne tænke sig. Ikke underligt, at yndlingskortene, der gengiver Fredsfyrstens fødsel, overvejende burde være snelandskaber og stjerner. Men vi var, sådan som far udtrykte det, praktisk talt »levende begravet« under tung sne og is fra november til marts. Jeg var et alt for sundt barn til at finde vinteren kold og utålelig. Men det er forbløffende, at vores guvernanter, der var opvokset i byen, så let kom til at holde af det isolerede liv på vores ø.

Jeg har kun lyse minder om disse venlige, tålmodige damer, som var en del af vores hjem, og som prøvede at bibringe os piger en vis lærdom og kultur. De var både mine venner og mine lærere, og de påskønnede, at jeg ikke havde hang til dovenskab, men studerede flittigt. De lærte mig at sy, strikke og brodere. Jeg blev aldrig dygtig til at sy, men holdt meget af at kniple. Disse kniplinger anvendtes som pynt på vores undertøj. Vi brugte træpinde til at væve trådene over en pude og formede således de usædvanligt smukke mønstre, der er gået i arv gennem mange generationer i Danmark. Jeg besøgte en udstilling i New York 50 år senere og så prøver på disse kniplinger, der var fremstillet med særligt henblik på amerikanerne.

Vores guvernanter underviste også i kunstarternes begyndelsesgrunde. Mine lektioner i musik var afgjort elementære, men de tjente til at afstikke den vej, som jeg skulle komme til at følge livet igennem.

Naturligvis blev mange af timerne i skolestuen anvendt til læsning, skrivning og regning, men jeg har altid været taknemlig over, at mine timer ikke udelukkende havde et bogligt sigte. Jeg er overbevist om, at tilegnelse af manuelle færdigheder bidrager til et rigere liv.

Som ældste pige blandt seks børn havde jeg alt for travlt til at bruge en masse tid på at lege. Jeg kan ikke erindre, at jeg nogensinde har været glad for hverken inden- eller udendørs lege. Når skoledagen var forbi, for vi ud i køkkenet for at skære rugbrødshumpler, som vi dækkede med mørk, tyk sirup, for smør fik vi ikke lov til at bruge. Det var vores mellemmad. De andre børn plejede så at tage deres tunge træskostøvler på for at gå ud og lege. Jeg blev siddende inde for på samme tid både at læse og strikke på min tykke uldstrømpe.

Mor mente, at jeg skulle foretage mig noget andet end blot at læse, så mens jeg læste og kiggede ud ad vinduet på de legende børn, var mine fingre lydigt travlt beskæftigede. Det var hårdt arbejde for en lille pige at skulle undgå at tabe for mange masker, og måske fra tid til anden en tåre, men alligevel var jeg ikke misundelig. Jeg var til alle tider et alvorligt tænkende barn med en uudgrundelig uro i sjælen, og det har jeg aldrig fortrudt, for det gav mig en forståelse for tidens sande værdier og en stærk overbevisning om, at intet skulle gå til spilde i dette korte liv.

Mor var sædvanligvis sammen med mig, når vi syede familiens undertøj og skjorter, og når mine strikkepinde begyndte at bevæge sig langsommere og langsommere, fangede hun mit blik med et smil og et nik. Straks blev jeg en lille hastighedsdæmon, for dette blik var et tegn til, at jeg nu kunne gå ud for at nyde solskinnet og den vidunderlige sne. Sikken energi, jeg nu fik! I løbet af nul komma fem blev jeg nu iført uldtøj fra top til tå: Lange uldstrømper, uldne underbenklæder, vanter og en kyse, der dækkede hovedet og mine ører, og som var bundet stramt under hagen.

Således fuldt påklædt, med kun øjne, næse og mund synlige, så jeg mere ud som en, der skulle til Nordpolen, end en, der var på vej ud at spadsere i den glitrende sne. Mine tunge træsko føltes lette på fødderne, og de frembragte en skæg lyd, da jeg løb ud, for jeg var ivrig efter at indånde den pragtfuldt friske, klare luft, mens jeg samtidig ønskede, at jeg havde vinger, så jeg kunne kigge over sneen, der lå dynget et par meter højt op i begge sider af vejen. Selv når vi kørte, kunne vi kun se vejen, og for en lille pige med en livlig fantasi, var den en eventyrsti, som kunne føre til endeløst spændende oplevelser. Jeg lavede faste snebolde, og når jeg kastede dem over de høje snebunker, forekom det mig samtidig, at jeg sendte forunderlige ønsker ind i en skjult verden. Ville ønskerne gå i opfyldelse? Mange af dem gjorde, og denne leg forlenede mine ellers ensomme spadsereture med en atmosfære af eventyr.

Nu om stunder lægges der megen vægt på leg som en væsentlig bestanddel af barndommen, men det bekymrede ikke min travle mor. Jeg havde kun én dukke i hele mit liv. Min venlige guvernante havde klædt hende smukt på, så hun lå som en prinsesse i sin trævugge. Jeg glædede mig egentlig aldrig over at lege med min dukke, og alligevel skar det mig i hjertet, da min mor en dag bad mig om at give min eneste »baby« til vores nabopræsts lille datter. Hun var den yngste ud af en familie på tolv og havde utvivlsomt behov for min smukke dukke. Jeg måtte bære den adskillige kilometer til den lille piges hjem, så jeg traskede af sted med min baby i vuggen, indtil jeg nåede præstegården. For en gangs skyld trykkede jeg min elskede dukke ind til mig og kyssede den, hvorefter jeg blidt anbragte den inden for døren, og løb hastigt

bort med tårerne løbende ned ad ansigtet.

Der er en fase i min opdragelse, som var meget grundig, og som dog gav det dårligst mulige resultat overhovedet. Da jeg var en meget gudfrygtig lutheransk præsts yndlingsbarn og hans faste ledsager, kan det forekomme besynderligt, at han aldrig blev i stand til at indpode mig sine religiøse holdninger. Jeg blev aldrig den letkøbte tros barnlige sjæl. Måske blev jeg født med såvel en sjælens som en højre hånds defekt. For mig havde jeg altid eksemplet med min fars smukke fromhed og absolutte tro på Gud, men dette var ikke nok til at kurere min sjælefejl. For jeg fik lært at bede, så snart jeg kunne tale. Lydigt knælede jeg hver aften ned for at fremsige mit Fadervor. Imidlertid følte jeg ikke en eneste gang i min ungdom noget reelt ønske om at bede, ejheller nogen tro på kraften i bønnen. Selv ikke i barndommen kunne jeg nogensinde overbevise mig selv om den kristne guds ringeste interesse i mig.

På tidspunktet for min konfirmation led jeg under svære sjælekvaler. Jeg længtes efter at råbe: »Nej, nej, jeg kan ikke gennemføre dette – åh, bed mig ikke om det – jeg tror ikke på noget som helst«. Men min dybe hengivenhed til min far gjorde mig til kujon. Jeg vidste udmærket godt, hvilket grusomt slag min absolutte mangel på tro ville være for ham. Jeg kunne ikke møde det sorgfulde blik, som ville komme frem i hans øjne. Jeg skulle aldrig komme til at finde trøst i religionen, men jeg har altid været loyal over for min familie. Det var den, der fastholdt mig i, hvad der for mig syntes at være skamløst hykleri, dengang jeg lod min far lægge sine hænder på mit hoved for at gøre mig til medlem af hans kirke. Jeg vedkendte mig aldrig min agnosticisme (manglende gudserkendelse) over for min kære far. Han døde uden at vide, at han aldrig havde kunnet gøre en troende ud af det barn, som han elskede højest af alle.

Så længe jeg boede hjemme, gik jeg regelmæssigt i kirke. Ganske vist skulle jeg kun være der hveranden søndag. Det var min mors strenge regel om, at jeg skulle blive hjemme de andre søndage for at forberede middagen. I et dansk præstehjem var søndagen altid en travl dag, og man kunne aldrig vide, hvor mange der blev budt med hjem for at spise sammen med præstefamilien. Så med dette i tankerne blev et rigeligt måltid tilberedt og gjort klar til efter gudstjenesten. Det siger sig selv, skønt jeg holdt det for mig selv, at jeg afgjort nød mine hjemmesøndage langt mere end mine kirkesøndage.

Skønt jeg havde større fornøjelse i at lave buddinger end i at fremsige bønner, var der dog, mærkværdigt nok, bestemte begivenheder, hvor min barndoms kæreste minder og mine største øjeblikke indtraf i kirken. Jeg er bevidst om, at dette kan forekomme i direkte modstrid med det, jeg lige har berettet, men er ikke desto mindre sandt.

De eneste gange, jeg som barn har følt en virkelig dybfølt glæde, indtraf, når organisten i fars kirke var syg, og jeg blev tilkaldt for at overtage hans plads. Så lagde jeg hele min sjæl og ånd i vores ukomplicerede danske salmer. Da vågnede jeg virkelig op og bortkastede ligegyldighedens

Bjerreby gamle kirke. Tegning af Gerhard Heilmann.

skal. Selv når jeg ikke spillede, gjorde musikken meget til, at jeg forsonede mig med den lange og kedsommelige lutheranske gudstjeneste. Husk på, at der på vores lille ø ikke var nogen af de koncerter, som man kunne overvære andre steder i Europa. Hvis det ikke havde været for kirkeorglet i landsbyen i præstens pastorat samt de unge landmænds musikudgydelser, ville der overhovedet ikke have fandtes nogen former for musik. Forestil jer disse frydefulde dage, når jeg sad ved orglet i min fars gamle kirke, iført mit bedste tøj, med hatten skubbet tilbage fra mit blussende ansigt, mens mine fødder ivrigt søgte efter pedalerne. Kun i sådanne øjeblikke og gennem mit spil blev jeg grebet af den kristne tros fromhed og begejstring. Den talte dengang – og taler stadig kun til mig – gennem musikken. Op gennem årene kommer disse hjertegribende melodier til mig præcis som dengang, de fyldte den lille danske kirke: »Vor Gud han er så fast en borg«, »Adeste Fideles« – og nu og da kan jeg endog fremføre nogle harmonier af den udødelige Bach. Bag mig, nede i kirken, plejede min far at trave op og ned gennem midtergangen med salmebogen i hånden, medens han slog takten og førte an i sangen, således som danske præster havde for vane. Det var i sådanne øjeblikke, at mit famlende barnesind kom tættest på min fars fromme og blide ånd. I vores fælles kærlighed til musikken kunne vi komme overens, hvilket vi aldrig kunne gennem samtale.

Det var i en alder af tre, at jeg første gang blev klar over, at min far var korleder ved sine gudstjenester. Jeg erindrer udmærket, hvordan jeg på vej hjem fra kirken spurgte min mor: »Hvorfor vandrer far frem og tilbage i kirken, når hans støvler knirker?« »Jamen barn«, sagde mor, »støvlerne er nye og så stive, at de laver en forfærdelig støj for hvert skridt, han ta'r, men han er nødt til at lede sangen, hvilket er langt vigtigere end hans knirkende støvler«.

Jeg har aldrig glemt tilfredsheden, som den forklaring gav mig. Selv i den alder forstod jeg, at min far måtte hjælpe til under sangen. Musik var langt mere betydningsfuldt end hans knirkende støvler.

Den allerførste klaverkoncert, jeg overværede i min ungdom, var i en alder af 18. Den blev afholdt i Svendborg. Hvem kunstneren var, husker jeg ikke, men jeg bad mine forældre om tilladelse til at tage til koncerten. De tog til København et par dage i forvejen, men gav kusken besked om at køre mig derind. Jeg var så spændt på at høre en pianist, at jeg var ligeglad med, hvad der skete. Det var en varm sommeraften, og den så truende ud, men uvejr eller ej, jeg ville have den fornøjelse. Under den sene hjemtur flængede det ene lyn efter det andet den mørke himmel. Hestene stejlede og var så vanskelige at tumle, at det forskrækkede både kusken og mig. Vi var bange for, at de skulle løbe løbsk og måtte derfor søge ly på den nærmeste gård, indtil uvejret var drevet over. Hvor var jeg taknemmelig over at se præstegården og være i god behold, også selv om der var flere brændende lader og huse at se over hele øen og på den anden side af vandet.

Et andet af mine tidligste indtryk af musik indtraf omtrent samtidig. Men før jeg fortæller om det, må jeg først beskrive, hvad der i min barndom og ungdom var en almindelig skik blandt danskere, når der naturligvis ses bort fra de kongelige og adelen. Man kunne godt kalde »udveksling af unge døtre« for en folkeskik, mener jeg, for det var præcis, hvad det var. Når en dansk mor havde bibragt sin datter alle egne færdigheder i kunsten at føre et hus, kiggede hun sig omkring og udvalgte en anden dansk husmor, der var kendt for sin fine husførelse. Datteren blev derefter, i en alder af 17-19 år, betroet denne dame i et år

for at kunne færdiggøre sin uddannelse i husførelse. Hvis den potentielle værge eller fostermoder var usædvanlig dygtig til at fremstille bestemte fødevarer eller uovertruffen til at lave lækre syltetøjer eller marmelader, ja, så forventede man af hende, at hun skulle videregive sine evner til den unge pige, som hun havde fået i huset. Hun skulle overdrage sine dyrebare opskrifter og alle sine gode egenskaber fra husførelse og husholdning, – egenskaber, som hun havde indhøstet gennem lang erfaring.

Det er indlysende, at det var en god og nyttig skik i Danmark. Den hjalp i høj grad med til at perfektionere husholdning som fag samt til at udveksle viden i kongeriget. Det forventedes af de unge piger, der på den måde blev sendt ud for at opnå deres »mestertitel« i husholdning og børneopdragelse, at de gjorde sig nyttige som ung pige i huset, medens de kiggede på og lærte. Men de var ikke at betragte som tjenestepiger. De sad til bords sammen med familien, gik altid i kirke sammen med den og deltog i nabofester.

Min mor havde en sådan »udvekslingsdatter« i min tidlige barndom – en pige, som hengivent knyttede sig til mig, 3-årige Inga, i det år, som hun tilbragte hos os. Så kom hendes kæreste efter hende, og de planlagde at blive viet af min far i vores sognekirke. Det er senere blevet fortalt mig, at min veninde fældede mange ægte tårer ved udsigten til at skulle forlade os, og hun erklærede uden omsvøb, at hun ikke ville giftes, medmindre jeg måtte være hendes brudepige og derfor sammen med hende skulle spadsere op ad midtergangen og stå sammen med hende foran min far, mens han forenede hende og hendes kæreste. Hun fik sin vilje, hvilket min mor fortalte mig, og hun syede selv den lyserøde, blomsterprydede kjole, som hendes yndlingsbarn skulle have på, når de sammen gik op til alteret. Man har fortalt mig, at jeg marcherede op ad midtergangen med klædelig værdighed og fatning, og at den smukke brud i sin bondekjole holdt mig i hånden under hele ceremonien, og det så fast, at brudgommen blev nødt til at tvinge vore hænder fra hinanden for at kunne anbringe ringen på brudens finger. Jeg husker, som var det i går, at jeg lyttede til tonerne af Mendelssohns »Bryllupsmarch«, som jeg dengang hørte for første gang. Bruden så i sin folkedragt smukkere ud end mange af de brude, som jeg sidenhen har set med flagrende slør, i fedt, skinnende hvidt satin og med buketter af orkideer og kalaliljer. Kærligheden og oprigtigheden, som lyste hende ud af øjnene, var pynt nok.

Lige så populære som bryllupper var begravelser, når alle rykkede ud for at vise den afdøde den sidste ære. Når nogen døde i min fars sogn, var begravelsesdagen en stor begivenhed. Den var yderst deprimerende og hjertegribende. Dengang fandtes der ingen rustvogne, kisten stod blot på en vogn, der var hestetrukken, og hestene var dækket af sort klæde, og i timevis forud for vognens ankomst til kirken lyttede vi til kirkeklokkernes sorgfulde kimen. Alt imens kisten blev trukket på vej hen til gudstjenesten i forbindelse med begravelsen, sneglede en lang strøm af sørgende, som alle var klædt i sort tøj, sig af sted i langsom gangart for at holde trit med hestene. Til tider strakte processionen sig milevidt. Når man nærmede sig kirken, kunne man høre organisten spille begravelsesmarchen. Ligegyldigt hvornår jeg passerer en begravelsesprocession i Amerika, der farer af sted med høj hastighed, går mine tanker tilbage til begravelserne hjemme i 1880'erne. Så sørgelige virkede de på mig barn, at dødens tristhed og rædsel for mig stadig er forfærdende. Ceremoniens ydre pragt, de sortdraperede heste, der travede af sted i sneglefart, den sørgende

familie og vennernes begsorte sørgedragt, de hvide kranse og kors, alt det gjorde så dybt et indtryk på mig, at det har fulgt mig hele livet.

Med musikken var det en helt anden sag. Hvad enten den var munter eller melankolsk, talte den sit eget sprog til min spirende sjæl. Et barn, der var så modtagelig for melodi og rytme, som jeg var, fandt en intens glædesfølelse ved fuglesang. Åh, disse min barndoms vidunderlige sommerdaggry! Hvis blot jeg kunne vågne til glæden ved dem nu – først det dejlige kuk-kuk allerede kl. 4, senere nattergalens musikalske trille. Af al fuglesang er den afgjort den skønneste, og vores elskede ø-hjem genlød af den ved solopgang og ved solnedgang. Den pragtfulde præstegårdshave indbød nattergalene til at bygge rede blandt de blomstrende ranker og frugttræer. Fra dette duftende ly hoppede de omstrejfende små fugleunger ofte over dørtrinnet ind i værelset, hvor en lille pige med rottehaler var i gang med at øve sig på klaveret. Disse små bitte gæster gjorde mig altid glad. Når de drejede hovedet og så ud til at lytte, forestillede jeg mig, at det var mig og ikke gamle Moder Natur, der underviste disse kræsne dununger i deres løb og triller, smukkere triller end dem, der blev frembragt af den store operasanger, Tetrazzini.

Meget ofte foretog jeg ensomme spadsereture hen ad vejen, mens jeg stirrede op på den utydelige måne på den stjerneoplyste himmel, hvilket var et langt mere betagende syn end New Yorks Citys millioner af blinkende lys. Mangen en oktobernat har jeg ligget vågen og lyttet til vinden, som bragede mod vores kæmpestore træer med en effekt, der var mere dynamisk end et symfoniorkesters.

Om morgenen var alt forandret. Jeg så solen stå op og hørte lærkernes glade sang – naturen vågnede efter sin nattesøvn. Mine øjne spærredes vidt op i undren over de høje hækkes skønhed, over de røde og hvide tjørnebuske, som blandet med kaprifolium og »Konge for en dag« netop åbnede sig for at hilse på den nye dag. Foran mig lå de vidtstrakte kornmarker, hvor de blå kornblomster, de røde valmuer, de hvide og gule margueritter og violette klinte voksede alt for hyppigt blandt rug og hvede. Hvilken farvestrålende buket. Men jeg må ikke glemme de blå og lyserøde forglemmigejer og de søde, små vildroser.

Mange år senere, da jeg i New York spillede »To a Wild Rose« af den amerikanske komponist Edward MacDowell, og minderne vældede op i mig, spekulerede jeg på, om han også var blevet inspireret af de samme små roser.

Rosenfarvede solnedgange, sølveragtige daggry, frostens krystalmønstre – vores ø havde det altsammen. Men som barn holdt jeg allermest af vindens og bølgernes vilde musik, af de fredelige skove og fuglesangens fine harmonier.

Til trods herfor var jeg imidlertid slet ikke glad, da min formelle uddannelse i musik begyndte. Det var ikke sådan, at jeg følte mig handicappet p.g.a. min misdannede højre hånd. Besynderligt nok syntes denne kalamitet aldrig at genere mig som barn. Dog er det en kendsgerning, at jeg, så snart jeg begyndte at studere musik for alvor, aldrig forsømte at væde tangenterne med mine tårer under ledsagelse af mange suk.

Jeg var syv år gammel, da jeg fik min første time. Guvernanten, som sendte mig ud på den lange vej, som jeg lige siden har fulgt, bemærkede straks mine evner og muligheder. Da hun var langt mere nidkær, end hun var grundig eller klog, fortsatte hun med at oplære mig til en slags forloren færdighed uden nogen teknisk baggrund. Jeg blev presset til en for tidlig blomstring – og spillede stykker, der var alt for svære

for et barn, der ikke havde fundamentet i orden. Jeg spillede disse dejlige klaverstykker med en overfladisk og forjasket lethed, som forbløffede min familie og befolkningen på hele øen. Det var på det tidspunkt, at jeg begyndte at høre det evigt voksende omkvæd: »Inga, spil«, »Inga, spil«, ved enhver lejlighed.

Det er underligt, men da den første begejstring over at »vise sig« var ved at stilne af, var jeg langt fra tilfreds med mit spil. Jeg kedede mig og var desillusioneret. Kunstnerens medfødte instinkt fortalte mig til stadighed, at jeg ikke var på rette vej. Sidenhen kom tårerne og sukkene, når jeg øvede. Jeg var ikke doven, men energisk og ambitiøs. Jeg blev kun genstridig, når det, jeg var i gang med, ikke var værd at fortsætte med. Jeg forblev i dette hængedynd i ca. syv år, alt imens jeg aflirede prangende og vanskelige klaverstykker, som jeg ikke forstod – og altid med en voksende bekymring for, at der var noget galt med min musikalske uddannelse.

Jeg fortsatte med at reagere lydigt – om end ikke særlig elskværdigt – på opfordringerne, der lød fra alle sider: »Inga, du må spille«. Den ene dag kunne det være baronen eller baronessen, en anden bønderne og de meget fattige. For vore naboer var jeg den gode hr. pastors vidunderbarn, sognets stolthed. Ærlig talt frydede jeg mig i disse år meget over at se min kære fars ansigt lyse af glæde, når jeg blev overøst med komplimenter for mit spil.

Selv min mor, hvis kærlighed til skønne ting gav sig udtryk i valget af fine, antikke møbler, godt lertøj, glasvarer, skinnende kobberkedler og tintallerkener, sluttede sig langt om længe til det almindelige omkvæd, der lød: »Inga – spil!« Hver eneste aften i skumringen fik min mor mig til, en hel vinter lang, at spille Franz Schuberts »Improvisationer i As-Dur«, der var hendes yndlingsstykke. Naturligvis hadede jeg det, men jeg var et lydigt barn og vovede ingensinde at afslå min mors ønsker.

Lige så lidt jeg kunne fordrage »slave-

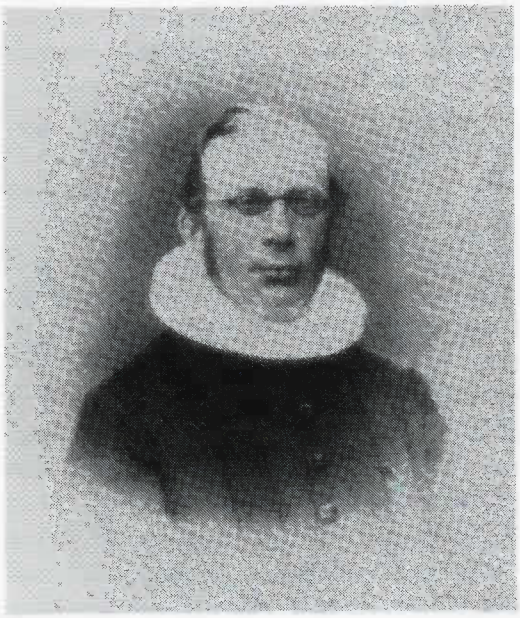

Inga Høgsbros forældre, Sabinus og Henriette Høgsbro.

arbejdet« med at øve, lige så meget er det en kendsgerning, at frøene til mine ambitioner blev lagt i mig i den periode. Fra jeg var 12 år gammel, var jeg begyndt at drømme om at blive koncertpianist. Jeg stilede efter at komme til at spille for tusinder af mennesker i storbyer overalt i verden – som erstatning for de få indbyggere på en lille, dansk ø. Træt af det ihærdige omkvæd: »Inga – spil!« havde jeg planer om at ændre mit navn til det mere romantiske Agni, som betyder »Gudbenådet Ild«, når jeg blev en berømt pianist.

Med min travlhed med husholdningspligter og undervisning, med tårefyldte øvetimer, med klaverspil for selskaber og med drømme om en glorværdig fremtid fløj tiden af sted. Da jeg var 14, fik jeg en ny guvernante, frk. Elise Smidt, en dejlig musiklærer. Gennem hende fandt jeg frem til sandheden om mit spil. Jeg kunne imidlertid ikke fortælle min fars venner og vore naboer, at det ikke var et geni, der spillede klaver. Men jeg vidste det, og da Elise viste mig fejlene i mine udførelser, var det med glæde, at jeg startede på en frisk.

Alle mine svære klaverstykker blev lagt bort, de prangende og sprudlende forsvandt i årevis. Det vanskelige, fortsatte slid med evindelige skalaer og øvelser erstattede dem. Det blev min ensformige kost inden for musikken, kun varieret af meget enkle stykker som dessert. Måske blev min forfængelighed en smule irriteret i begyndelsen ved således at skulle starte med musikkens ABC, men meget hurtigt glædede jeg mig ved arbejdet. Jeg hadede ikke længere at øve mig, men hang i med det tidligt og silde, for mit musikalske instinkt sagde mig, at jeg endelig var på rette spor.

Min kærlighed og taknemmelighed vil til alle tider tilhøre dig, Elise Smidt, for din hjælp i de afgørende dage i mit liv som musikstuderende – for dit trofaste venskab og dine venlige råd, som du gav mig, indtil du blev kaldt bort fra det jordiske liv, måske for at blive de små engles tålmodige musiklærer i himlen, et avancement du afgjort var værdig til.

En kort oversigt over Inga Høgsbros senere liv

Efter mange genvordigheder lykkedes det Inga Høgsbro at blive optaget på Musikkonservatoriet i København; hun var da 20 år gammel, og her tilbragte hun de følgende fem år. Allerede efter et år i København døde hendes mor, og kun to år efter måtte hendes far forlade præsteembedet i Bjerreby; hustruens død havde taget hårdt på ham. Han slog sig ned i nærheden af datteren i København.

I 1897 forlod Inga Høgsbro København for sammen med en medstuderende, en sangerinde, at drage på musikturne i Sydamerika. De nåede til De vestindiske Øer, hvor sangerinden forlovede sig, hvorefter Inga Høgsbro drog videre til New York med hjælp fra sine vestindiske værter. På et lille hummer modtog hun her først meddelelsen om en nær venindes død og kort tid efter også om sin fars.

I dyb krise huskede hun på navnet Jacob Riis. Navnet var givet hende af Jacob Riis' svigermor i København. Inga opsøgte ham, og det blev hendes held, for han introduce-

rede hende i de bedste kredse i New York. Snart havde hun elever i klaverundervisning, og da hun var en dygtig pædagog, oparbejdede hun en stor skole.

I det foregående er det nævnt flere gange, at Inga Høgsbro var handicappet af en deform højrehånd. Hånden var i understørrelse, og hendes bitreste oplevelse var, at hun aldrig var i stand til at spille sammen med et orkester, da hendes anslag ikke var kraftigt nok i den sammenhæng. Det var ellers det, hun havde drømt om på sine ensomme spadsereture på Tåsinge.

På randen af et nervøst sammenbrud p.g.a. overanstrengelse vendte hun i 1903 tilbage til Danmark, og da hun desuden, viste det sig, var mere syg, end hun selv havde troet, skulle der gå mere end tre år, før hun igen genså New York.

I 1911 oprettede Inga Høgsbro sit eget konservatorium, Conservatory of Northern Music, og i bogen erklærer hun rent ud, at det er hendes fortjeneste, at skandinavisk og finsk musik bliver kendt i USA.

I 1913 blev hun gift med den danske kemiker og landbrugssagkyndige Jens Peter Christensen, med hvem hun i 1915 fik sønnen Sabinus, opkaldt efter Inga Høgsbros far. Ægteskabet varede kun kort, allerede i 1922 blev hun skilt. De efterfølgende år betød megen sygdom, især gigt i højrehånden plagede hende, og det så meget, at hun i 1928 måtte lade sig operere, hvilket betød en stiv pegefinger.

I 1938 blev Inga Høgsbro belønnet for sin introduktion af skandinavisk musik i USA med en Skandinavienrejse. I Danmark mødtes hun for første gang i mange år med sine slægtninge. Endvidere besøgte hun sit fødested, Farup ved Ribe, og naturligvis Tåsinge. Her genså hun sin eneste veninde fra barndommen, Julie Petersen, som i mellemtiden var gift Wiggers. Også kirken, som nu var erstattet af en ny, samt kirkegården med hendes fars grav blev besøgt.

Senere mødtes hun med en større forsamling i hjemmet hos et af hendes fars tidligere sognebørn. De var kommet for at se den berømte pianist fra USA, der som barn havde færdedes blandt dem i sine træsko og sine hjemmevævede kjoler. De ønskede også, at hun skulle give en koncert i landsbyen, men tiden tillod ikke dette.

Fra sit besøg i det sydfynske fremhæver Inga Høgsbro også sit besøg på Thurø, hvor hun besøgte Karin Michaëlis i dennes pragtfulde hjem.

Selv om der efter besøget i Skandinavien indtraf mange spændende musikalske begivenheder for Inga Høgsbro, blev tempoet dog sat noget ned, og hun slutter sin selvbiografi med et håb om, at den musik, der har givet hende selv så megen trøst i mørke stunder, også har givet dem, der har lyttet til hende, glæde og trøst.

Inga Høgsbro som 80-årig.